

**ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТОРОНОЮ ЗАХИСТУ ПРАВА
НА ОЗНАЙОМЛЕННЯ ІЗ МАТЕРІАЛАМИ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОВАДЖЕННЯ ПІД ЧАС ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Михайло Михайлович БІДНАРЧУК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Однією із міжнародно визнаних гарантії забезпечення прав на захист у кримінальному провадженні є можливість сторони захисту ознайомитися з матеріалами кримінального провадження. При цьому можливість реалізації такого права саме на етапі закінчення досудового розслідування має вирішальний характер, адже саме у цей момент у матеріалах кримінального провадження містяться усі зібрані стороною обвинувачення докази.

Для належної реалізації вимог ст. 290 КПК України, законодавцем абсолютно вірно було запроваджено ч. 14 ст. 615 КПК України, яка передбачає, що копії матеріалів кримінальних проваджень, досудове розслідування в яких здійснюється в умовах воєнного стану, в обов'язковому порядку зберігаються в електронній формі у дізнавача, слідчого чи прокурора. Власне, виконання цього правила повинно здійснюватися у такий спосіб, який гарантував би збереження матеріалів кримінального провадження у разі знищення їх паперових аналогів внаслідок воєнних дій. Для цього, на нашу думку, вони повинні зберігатись за допомогою так званої хмарної технології, коли дані зберігаються у хмарному сховищі. Дані в хмарному сховищі фізично зберігаються на серверах, які розташовані в центрах обробки даних (датацентрах), що можуть знаходитись на безпечній від обстрілів території. У зв'язку із цим, не дуже точним вбачається підхід законодавця в тій частині, що копії матеріалів кримінального провадження повинні зберігатись у слідчого, дізнавача чи прокурора. Якщо ж це правило розуміти як зберігання даних на електронному носії у сейфі в кабінеті слідчого чи іншому приміщенні слідчого підрозділу, то у такому разі ризик їх знищення внаслідок обстрілу не буде мінімізованим.

Крім того, оцінюючи забезпечення права на захист на завершальному етапі досудового розслідування, окрему увагу варто звернути на строк, протягом якого сторона захисту може ознайомитися з матеріалами досудового розслідування, який безумовно, повинен бути достатнім для того, що це право було реальним.

Так, відповідно до ч. 10 ст. 290 КПК України сторонам кримінального провадження, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, надається достатній час для ознайомлення з матеріалами, до яких їм надано доступ. У разі

зволікання при ознайомленні з матеріалами, до яких надано доступ, слідчий суддя за клопотанням сторони кримінального провадження з урахуванням обсягу, складності матеріалів та умов доступу до них зобов'язаний встановити строк для ознайомлення з матеріалами, після спливу якого сторона кримінального провадження або потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, вважаються такими, що реалізували своє право на доступ до матеріалів [1].

Вбачається, що необхідність звернення до слідчого судді з клопотанням про обмеження строку на ознайомлення з матеріалами досудового розслідування виникає у випадку, якщо сторона зловживає правом на ознайомлення із ними, що призводить до безпідставного затягування досудового розслідування та порушує засаду розумності строків. Серед іншого, і літературі наводять приклади, коли у випадку обрання до підозрюваного запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою таке затягування негативно впливає на його право на судовий розгляд обвинувачення щодо нього у найкоротший строк. Крім того, як слушно стверджує Т.В. Бабчинська: «В КПК України досі не регулюється порядок подання до слідчого судді клопотання після відкриття матеріалів іншій стороні, адже, згідно з ч. 1 ст. 290 КПК України, після винесення рішення прокурором або слідчим за погодженням з прокурором про відкриття матеріалів досудове розслідування вважається завершеним, а тому слідчі судді фактично не уповноважені на розгляд будь-яких клопотань після цього» [2, с. 119].

При цьому, визначення слідчим суддею часу для ознайомлення із матеріалами кримінального провадження має ситуативний характер та залежить від багатьох чинників. Так, на думку І.В. Гловюк, М.І. Пашковського та Д.В. Пономаренко, до обставин, які впливають на цей час слід відносити: умови ознайомлення підозрюваного з матеріалами досудового розслідування, робоча завантаженість захисника (захисників), характер матеріалів досудового розслідування [3, с. 225]. Т.В. Корчева в свою чергу вважає, що при визначенні цього періоду часу необхідно враховувати обсяг матеріалів досудового розслідування, вік особи, місце її проживання, володіння особою державною мовою, наявність перекладача, захисника, їх кількість [4, с. 214]. Більш розширений перелік обставин наводить Т.В. Бабчинська: 1) обсяг матеріалів кримінального провадження (на ознайомлення з 250 сторінками кримінального провадження має надаватися 2 робочі дні; 2) складність матеріалів кримінального провадження – визначається кількістю висновків експертиз у провадженні; 3) характер відомостей, до яких надається доступ – робота з матеріалами, що становлять державну вимагатиме більше часу, що також має бути враховане слідчим суддею; 4) зайнятість захисника в інших процесах, що є підставою для перенесення днів ознайомлення; 5) умови знайомлення з матеріалами - якщо до підозрюваного обрано запобіжних захід у вигляді тримання під

вартою слідчий суддя має враховувати цю обставину як таку, що ускладнює процес ознайомлення [2, с. 122-123].

Поряд із цим, процедура ознайомлення із матеріалами кримінального провадження в умовах воєнного стану суттєво ускладнюється через ведення воєнних дій. Наприклад, сторона захисту може не з'явитись у певний день або до органу досудового розслідування із цією метою через загрозу життю та здоров'ю підозрюваного за захисника. Це може тривати, навіть, декілька днів. У зв'язку із цим, на законодавчому рівні слід передбачити можливість ознайомлення із матеріалами кримінального провадження в електронній формі. Тим паче, що вони зберігаються у такій формі відповідно до вимог ч. 14 ст. 615 КПК України. Знов таки, більш оптимальним було б надання до них доступу учаснику кримінального провадження через електронну ідентифікацію особи, коли вони зберігаються у хмарному середовищі через відповідне програмне забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20230824#Text>
2. Бабчинська Т.В. Реалізація права на захист у кримінальному провадженні відповідно до вимог міжнародних стандартів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса. 2020. 254 с.
3. Гловюк І. В., Пашковський М. І., Пономаренко Д. В. Тактика захисту у разі встановлення строку для ознайомлення з матеріалами досудового розслідування в кримінальних провадженнях стосовно корупційних злочинів. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. №3. С. 223-227.
4. Корчева Т. В. До питання про встановлення строку для ознайомлення сторін із матеріалами кримінального провадження при закінченні досудового розслідування. Порівняльно-аналітичне право. 2015. №3. С. 212-215.
5. Бабчинська Т.В. Реалізація права на захист у кримінальному провадженні відповідно до вимог міжнародних стандартів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса. 2020. 254 с.